

TÁJÉKOZTATÓ

a többségi önkormányzati tulajdonú távhőszolgáltató társaságok főbb ellenőrzési és elemzési tapasztalatairól

Az Országgyűlés az ÁSZ tv. 2011. évi módosításával tette lehetővé, hogy az Állami Számvevőszék (ÁSZ) ellenőrzései kiterjedjenek az önkormányzati többségi tulajdonú társaságokra is. Az ÁSZ közlekedési társaságok és színházi társaságok ellenőrzését követően 2014-ben szisztematikusan kezdte meg távhőszolgáltató cégek ellenőrzését.

2015 közepéig az ÁSZ 36 gazdasági társaság gazdálkodásának szabályszerűségével kapcsolatos jelentést hozott nyilvánosságra, tapasztalatait rendszerbe foglalta és 2015. október 16-án megjelentette „*Fókuszban a közszolgáltatás*” c. tanulmányt, amely elérhető az ÁSZ honlapján (www.asz.hu/publikaciok/elemzesek-tanulmanyok). A tanulmány első kötetében 27 önkormányzati tulajdonú távhőszolgáltató gazdasági társaság 2008-2012. közötti időszakra vonatkozó ellenőrzési tapasztalatai találhatók meg. A tanulmány második kötetében 20 távhőtársaság esetében elemeztük a díjak alakulását és a társaságok gazdálkodásában a rezsicsökkentés hatását a 2008-2014. közötti időszakra.

A közszolgáltatás fogyasztói árainak alakulásában a teljes elemzett időszakban (2008-2014.) jelentős eltéréseket tapasztaltunk időben, a települések nagysága és a társaságok földrajzi elhelyezkedése szerint egyaránt. A legnagyobb eltérés a lakossági fogyasztói árakban a 2010-ben állt fenn, amikor a legalacsonyabb és a legmagasabb ár között több mint kétszeres különbséget tapasztaltunk. A különbségek az időszak végére konszolidálódtak, ekkor a legnagyobb eltérés 63%-ra csökkent.

A teljes elemzett időszakra (2008-2014.) vonatkozóan a távhőszolgáltató társaságoknál az önköltségszámítás szabályozásával és gyakorlatával kapcsolatban típushibákat azonosítottunk. Ilyen volt például, hogy az érintett társaságok az önköltségszámítás rendjére vonatkozó szabályzatban nem határozták meg a számviteli szétválasztás követelmény-rendszerét. Továbbá az önköltségszámítás szabályzata nem tartalmazta a tevékenységeket terhelő költségek felosztásának módját, a számlarendben meghatározott költséghelyekhez kapcsolódó költségek elszámolásának és a feladás dokumentálásának részletszabályait. Esetenként előfordult, hogy csak a távhőszolgáltatás közvetlen költségeivel kalkuláltak az önköltségszámítás során, az üzemi általános és a központi költségeket nem vették számításba. Mindezek a veszteség/eredménykimutatás megbízhatóságát is megkérdőjelezzik.

A bevételek és költségek tekintetében a teljes elemzett időszakra (2008-2014.) megállapítható, hogy a rezsicsökkentés hatására a társaságok árbevételei folyamatosan csökkentek. A távhőszolgáltatásból származó teljes körűen nem kimunkált veszteségek ellentételezésére a felmerült közvetlen és közvetett (felosztott) költségeket meghaladó mértékben nyújtott központi távhőtámogatás hatásában ténylegesen a bevételkiesés kiegyenlítéséhez is hozzájárult.

A társaságok követelésállománya a teljes elemzett időszakban (2008-2014.) nőtt, az elemzett időszak végére a követelések az árbevétel arányában megduplázódtak. A követelésállomány növekedésének egyik fő oka a díjhátralékok nem megfelelő kezelése volt. Az ellenőrzött társaságoknál a hiányosságokat jellemzően a határidőn túli követelések kezelésénél, a követelések minősítésénél, továbbá az értékvesztés elszámolásánál tapasztaltuk. Az ellenőrzött társaságok kétharmadánál a beszédés nem volt eredményesnek mondható. A tulajdonosi joggyakorlók figyelmét ezekben az esetekben felhívtuk a beszédés kockázatainak a társasággal közös áttekintésére és olyan megoldások kidolgozására, amelyek hosszabb távon biztosíthatják a hátralékos fogyasztók fizetői körben tartását.

Ellenőrzéseink tapasztalatainak összegző elemzéseiből azt a következtetést emelhetjük ki, hogy a társaságok növekvő követelésállományának lejáratú összetétele fokozatos eltolódott a hosszabb ideje lejárt követelése csoportok irányába. A romló összetétel mintegy „hitelezési veszteségként” a társaságok eredményére is kihatott, az időszak közepére, 2010-2011-re, a saját és jegyzett tőke arányának jelentős romlását idézve elő.

A társaságok vagyona az elemzés időszakában növekedett. A beruházások főként saját forrásból valósultak meg, bár felhasználásra kerültek uniós pénzeszközök is. A hosszú lejáratú hitelek állománynövekedése is a növekvő beruházási aktivitásra utal. Az eszközök megújításának mértéke meghaladta az elszámolt értékcsökkenés összegét.

Az ellenőrzött távhőszolgáltató önkormányzati többségi tulajdonú társaságok működésében és működési környezetében számos olyan kockázatot azonosított az ÁSZ, amelyek hatással voltak mind a lakossági terhek alakulására, mind pedig a tulajdonos önkormányzatok gazdálkodására. A társaságok célszerű, eredményes és mérhető működésének alapfeltétele a tervezettség. A közszolgáltatások díjainak megalapozott kialakításához elengedhetetlen az előírásoknak megfelelő tartalmú, átlátható díjkalkuláció. A díjhátralékok rendezése alapvető fontosságú a szolgáltatás fenntarthatóságának biztosításához. Bár a társaságok összességében nyereségesen működtek, a tulajdonos önkormányzatok számára pénzügyi kockázatot jelentett a közszolgáltatást nyújtó társaságok részére nyújtott nagy összegű közvetlen és közvetett támogatás, illetve a szükségessé váló tőkepótlás.

A tulajdonos önkormányzatok jellemzően szabályszerűen látták el tulajdonosi jogaikból fakadó kötelezettségeiket, ugyanakkor kötelező feladataikon túl nem éltek a tulajdonosi joggyakorlás egyéb eszközeivel. Tapasztalataink alapján indokolt a tulajdonos által gyakorolt kontroll megerősítése elsősorban az éves tervezés ellenőrzésével, a teljesítménykritériumok meghatározásával, monitoringjával és értékelésével, a céloktól való eltérés esetén a szükséges intézkedések kikényszerítésével. Mindez elengedhetetlen a közvagyonnal való felelős gazdálkodáshoz és a fogyasztói érdekek érvényesüléséhez.

Az Állami Számvevőszék jelentései – beleértve a 36 gazdasági társaság jelentéseit is – elérhetőek az ÁSZ honlapján (www.asz.hu/jelentesek), az ellenőrzésekkel és az ÁSZ tevékenységével kapcsolatos híreket pedig megtalálja az ÁSZ Hírportálján (www.aszhirportal.hu).

Állami Számvevőszék

Budapest, 2015. november 16.